НАЦИОНАЛНА МРЕЖА ЗА ДЕЦАТА

ВАРНА

Карин дом

НАРЪЧНИК ЗА ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА МЕСТНАТА ВЛАСТ И ДЪРЖАВНИ ИНСТИТУЦИИ

Създаване, управление и развитие на услуги по ранна детска интервенция – Община Варна и Фондация „Карин дом“

*Настоящият наръчник е изготвен от **Борислава Черкезова – Фондация „Карин дом“ и Община Варна** по поръчка на Национална мрежа за децата и е част от проект „Да подредим пъзела: устойчив семейно-ориентиран подход и ранна интервенция в България – II“. Проектът се реализира за трета поредна година от Националната мрежа за децата в партньорство с неправителствени организации и местни власти, подкрепен с безвъзмездна финансова помощ от Фондация „Институт Отворено общество“ в сътрудничество с програмата „Ранно детство“ на фондациите „Отворено общество”.*

Проектът цели да информира обществото, държавните институции и местните власти за нуждата от ранна интервенция и семейно-ориентиран подход при малките деца със затруднения в развитието и с увреждания и техните семейства, както и да популяризира съществуващите добрите практики на доставчиците на социални услуги в тази сфера.

Крайната цел на Национална мрежа за децата е нормативно регламентиране и установяване на Национална система за ранна детска интервенция, от индивидуализирани и интензивни услуги за качествена подкрепа на родителите и децата в ранна възраст, които се намират в рискови ситуации, имат затруднение в развитието, увреждания, поведенчески проблеми или нужди за подкрепа на психичното здраве.

Издава:
Национална мрежа за децата,
август 2020

Бул. „Витоша“ 58, ет. 4
1463 София
т./ф.: 02 988 82 07, 02 4444 380
office@nmd.bg
www.nmd.bg
facebook.com/nmdbg

Дизайн и предпечат: Таралеж ЕООД

ISSN 0000000000

Съдържание

ЦЕЛ НА НАРЪЧНИКА 2

ЗАЩО УСЛУГИТЕ ПО РАННА ДЕТСКА ИНТЕРВЕНЦИЯ СА ВАЖНИ ЗА МЕСТНАТА ВЛАСТ 3

Как и защо Община Варна взима решение да въведе услугите по РДИ към социалната програма на общината 6

Какви са ползите за Община Варна от въвеждането на услугите по РДИ 7

АНАЛИЗ, ПРЕДХОЖДАЩ ОТКРИВАНЕТО НА УСЛУГИ ПО РАННА ДЕТСКА ИНТЕРВЕНЦИЯ 10

Ситуационен анализ при определяне нуждите от социални услуги и тяхното планиране от страна на местна власт 11

Аргументирано предложение от страна на потенциалния доставчик 12

Оценка на необходимия финансов ресурс и финансови възможности на общината за въвеждане и развитие на РДИ услуги 15

Поглед към очаквани промени, свързани с планиране и финансиране на социални услуги на местно ниво 16

ОСОБЕНОСТИ НА ВЪВЕДЕНИЯ МОДЕЛ НА УСЛУГИ ПО РАННА ДЕТСКА ИНТЕРВЕНЦИЯ В ОБЩИНА ВАРНА 19

Кои са целевите потребители 21

Вход и изход от услугата по РДИ 21

Стандарти за работа 23

КЛЮЧОВИ ПАРТНЬОРИ ЗА УСПЕШНИ УСЛУГИ ПО РАННА ДЕТСКА ИНТЕРВЕНЦИЯ 25

МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА НА ЕФЕКТИВНОСТТА НА ОБЩИНСКО ДЕЛЕГИРАНИ УСЛУГИ ЗА РДИ 27

КОИ СА ОСНОВНИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА, КОИТО ЕДНА ОБЩИНА МОЖЕ ДА СРЕЩНЕ ПРИ СЪЗДАВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА РДИ УСЛУГИТЕ 29

ПРЕПОРЪКИ КЪМ ОБЩИНИТЕ, РЕШИЛИ ДА РАЗВИВАТ УСЛУГИТЕ ПО РДИ 30

Използвана литература 32

Цел на наръчника

Наръчникът е предназначен за представители на местната власт. В рамките на информационния материал Община Варна и Фондация „Карин дом“ споделят своя опит по въвеждане, управление и развитие на услугите по ранна интервенция в партньорство с Фондация „Карин дом“.

Практическата приложимост за представителите на местната власт се изразява в:

- Извеждане на причините и ползите за една община в България да въведе услугите по ранна детска интервенция или защо и кога следва да припознаят и въведат услугите по ранна детска интервенция;
- Придобиване на знания и практически съвети как да се разкрие, управлява и поддържа услугата за ранна детска интервенция;
- Извеждане на основните предизвикателства пред местната власт по пътя към въвеждане и развитие на услугите по ранна детска интервенция.

Защо услугите по ранна детска интервенция са важни за местната власт

Ранната детска интервенция (РДИ) е практика, която се фокусира върху ранното развитие на децата и придобива все по-голямо значение на фона на непрекъснато нарастващия брой на уязвими деца – недоносени деца, деца, родени с увреждания или риск от изоставане в развитие поради бедност на семейства и други последващи социо-икономически фактори. За РДИ периодът от раждането до три години е критичен период за навременното установяване на забавяне в развитието или увреждане с цел максимално да се посрещнат нуждите на детето и семейството, за да се оптимизират резултатите и пълноценното участие в семейния и обществения живот. Тази възраст е решаващ етап от детското развитие, когато индивидът започва да формира своето съзнание, умения да използва тялото си, развива базови умения за социални контакти, различни функционални умения да бъде независим, както и поставя основите за учене през целия живот и мислене. Поради бързото развитие на мозъка, което се случва в ранното развитие на децата, ползите от РДИ на този етап са уникални и често с по-голямо въздействие.

Доказано е, че ранната интервенция е много ефективна за деца с биологичен риск и риск, свързан с околната среда, както и за децата с аутизъм (Scheffer, Didden, Korzilius, 2011) и със синдром на Даун (Guralnick, 2005). Прилагат се практики, основани на доказателства (Guralnick, 2008, 2011). Практиката, основана на доказателства, включва използване на строги и основани на опита констатации за създаване и промяна на политики, процедури и практики с цел осигуряване на подходящо обучение за персонала и на висококачествени услуги.

РДИ се характеризира с няколко основни принципа, по които е постигнат международен консенсус (Guralnick, 2008, 2011):

- приемане на семейно – ориентиран подход;
- индивидуализирани интервенции;
- координирано предоставяне на услуги;
- методи, основани на научни изследвания.

Данните от литературата показват, че едно на всеки три деца, които са получили услуги по РДИ, вече не се нуждае от специално обучение в предучилищна възраст или класификация за увреждане (Jones, L. 2009). В допълнение, РДИ води до успешното включване на децата в системата на формалното образование (Hodes, 2007).

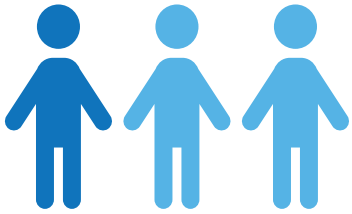

Едно на всеки три деца,
получили услуги по РДИ, вече не се нуждае от специално обучение в предучилищна възраст или класификация за увреждане.

Услугите по РДИ са въведени в България през 2010 г. от няколко граждански организации, ситуирани в по-големите градове на страната с приемането на Национална стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Република България“, която има като главни цели поетапно закриване на всички институции за деца, недопускане настаняването и отглеждането на деца от 0 до 3 години в резидентна грижа от всякакъв тип и разработване на система от услуги в семейна среда и в общността на територията на цялата страна.

Държавата също развива практика в предоставянето на услуги в РДИ чрез т.нар. центрове за ранно детско развитие, изградени първоначално със заем от Световна банка, които след това продължават с осигурено финансиране по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020 (ОПРЧР) чрез проект „Услуги за ранно детско развитие“.

Така днес, според един от последните доклади на Юнисеф[1], РДИ е нова практика за България, развивана от няколко организации, с история около едно десетилетие. В същото време, въпреки нуждата от нея, все още тя е практика с ограничен обхват в страната, която продължава да разчита предимно на инициативата на отделни организации, местни власти и европейски фондове. Ролята на местните власти в този процес е изключително важна.

Значението и ползите от въвеждането на услуги по РДИ следва да се разглеждат в контекста на следните притеснителни данни на национално ниво:

- Общият брой на децата в България във възрастовия диапазон 0-7 години се оценява на 42,4%, като броят на децата с увреждания през 2018 г. е 26 422;[2]
- Броят на децата до 16 години, които имат признат вид и степен на увреждане, е 4 070 или 3,8 на 1 000, като дял от детското население[3];
- Липса на яснота за броя на децата с увреждания или закъснения в развитието, които нямат регистрирана инвалидност при раждане или оценка на степента на увреждане от ТЕЛК, тъй като няма методика за събиране на такива данни. Референт може да бъде броят на недоносените деца, които са изложени на повишен риск от развитие на проблеми. Делът на недоносените бебета в България е висок – 9,9% от всички живородени раждания през 2017 г. (общо 5 952 деца), което означава, че почти всяко десето дете е недоносено[4]. През 2018 г. броят на недоносените деца бележи ръст и достига 6 608 деца.
- Високите нива на комбинирания показател „риск от бедност и социално изключване“ данните сочат, че през 2018 г. 33.7% от децата на възраст 0-17 години живеят в такъв риск. За сравнение рискът от детската бедност и социалното изключване в Европа е около 21%[5].
- Липса на последователни дейности в областта на здравеопазването.

1. „Ситуационен анализ на услугите за малки деца със затруднения в развитието и с увреждания в България“
2. Данни, предоставени от Агенцията за хора с увреждания за деца във възрастовия диапазон 0-16 години
3. Публикация „Здравеопазване 2018“ на Националния статистически институт и Националния център за обществено здраве и анализи
4. Данни, предоставени от Министерството на здравеопазването за доклада на Националната мрежа за деца, Бележник 2019
5. Из годишния доклад на Национална мрежа за децата – „Бележник -2020: Какъв е средния успех на държавата в грижите за децата”

По данни на Националния център по обществено здраве и анализи новородените недоносени деца през 2018 г. са както следва:

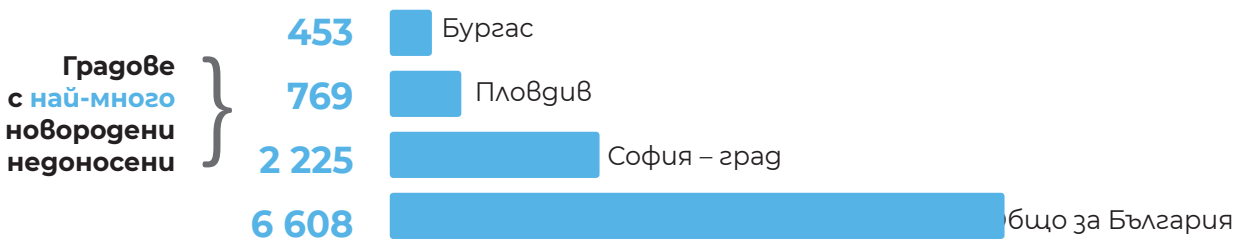

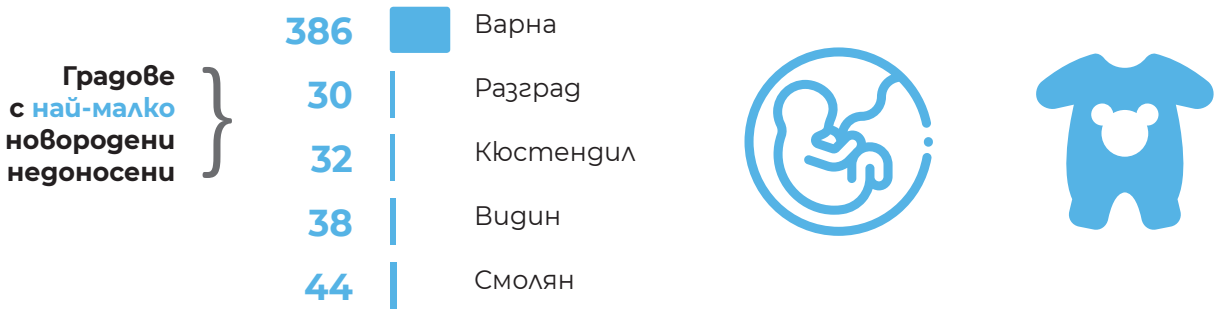

На този фон услугите по интервенция в ранна детска възраст могат да подпомогнат местните власти в посока:

- Ограничаване и стопиране негативното влияние на рискови фактори, като биологични, неврологични или социални фактори, които оказват отрицателно влияние върху развитието на децата. За деца с увреждания ранната детска интервенция намалява до минимум и в много случаи преодолява забавянето на развитието, както и предотвратява и други вторични усложнения, като недохранване и хронични заболявания;
- Предотвратяване изоставянето на деца с увреждане от 0 до 3 години чрез нова общностна мобилна услуга, която работи за:
  - подкрепа и засилване на взаимодействията и взаимоотношенията родител-дете;
  - оптимизиране развитието на детето и дава увереност и умения на родителите, да подкрепят своето дете;
  - създаване на здравно-социален подход за интервенция.

Услугите по РДИ са мощен и иновативен подход за развитието на детето и в подкрепа на семействата. Тези услуги дават възможност местната власт да оказва адекватна подкрепа през първите три години от живота на деца в риск от изоставане в развитието си или изоставяне от родителите. Оказаната навреме подкрепа чрез тези услуги е от жизненоважно значение, защото гарантира добро здраве, физическо и интелектуално развитие и по-добри резултати в образованието на детето, което влияе върху неговата цялостна бъдеща реализация. Тези услуги са още по-важни за децата с увреждания. Услугите по РДИ помагат на

децата да достигнат пълния си потенциал, както и да развият потенциала на самата местна власт в развитието на адекватни и комплекси социални услуги за подкрепа на децата и семействата.

Как и защо Община Варна взема решение да включи услугите по РДИ към социалната програма на общината

През 2009 г. Карин дом официално стартира своята Програма Ранна интервенция за деца на възраст 0-4 г. в партньорство с Община Варна, местния Отдел за закрила на детето, родилните отделения в две болници във Варна (МБАЛ „Св. Анна“ и СБАГАЛ „Проф. Д-р Д. Стаматов“) и сдружение „Цветно бъдеще“. Първоначално програмата е финансирана от Отворено Общество, Лондон за подкрепа на семейства с деца с увреждания или риск от развиване на такива, с цел превенция на изоставянето им в институции като част от процеса на деинституционализация, започнал в България. В хода на действие на програмата се провежда мониторинг и оценка с цел адаптиране и развитие на програмата спрямо нуждите на децата и семействата, както и извеждане на резултатите от нейното приложение.

От самото начало на програмата община Варна е запозната с нейната идея и като партньор има възможност да се запознае с методиката чрез участие във въвеждащите обучения, водени от лектори – консултанти и обучители на услугите за ранно детско развитие във Ванкувър, Канада. В процеса на въвеждане и развитие на програмата „Ранна интервенция“ Дирекция „Социални дейности“ към община Варна, както и останалите партньори имат възможност да проследяват начина на прилагане на методиката и постигнатите резултати чрез участие в периодични семинари, организирани от Карин дом. На тези партньорски срещи се представят и обсъждат резултати от мониторинга и оценката на програмата. По този начин се изгражда разбиране относно същността и ползите на тази иновативна програма.

Община Варна включва услугата „Ранна интервенция“ в Общинската стратегия за развитие на социалните услуги 2011-2015 г., Програма за детето за 2012 г., Социалната програма.

С изтичането на финансирането на програма „Ранна интервенция“, осигурено от Карин дом, нарастват усилията на организацията и партньорите да се осигури нейната устойчивост. В подкрепа на нейното продължаване се обединява и родителска общност в гр. Варна, която внася за целта подписка в Общината. През юли 2013 г. община Варна е първата община в България, която припознава услугата „Ранна интервенция за предотвратяване изоставянето на деца с увреждания“ като общинска делегирана дейност и сключва договор за предоставянето ѝ с Фондация „Карин дом“ с месечен капацитет 40 места.

Схема: Пътят на услугата за РДИ на Фондация „Карин дом

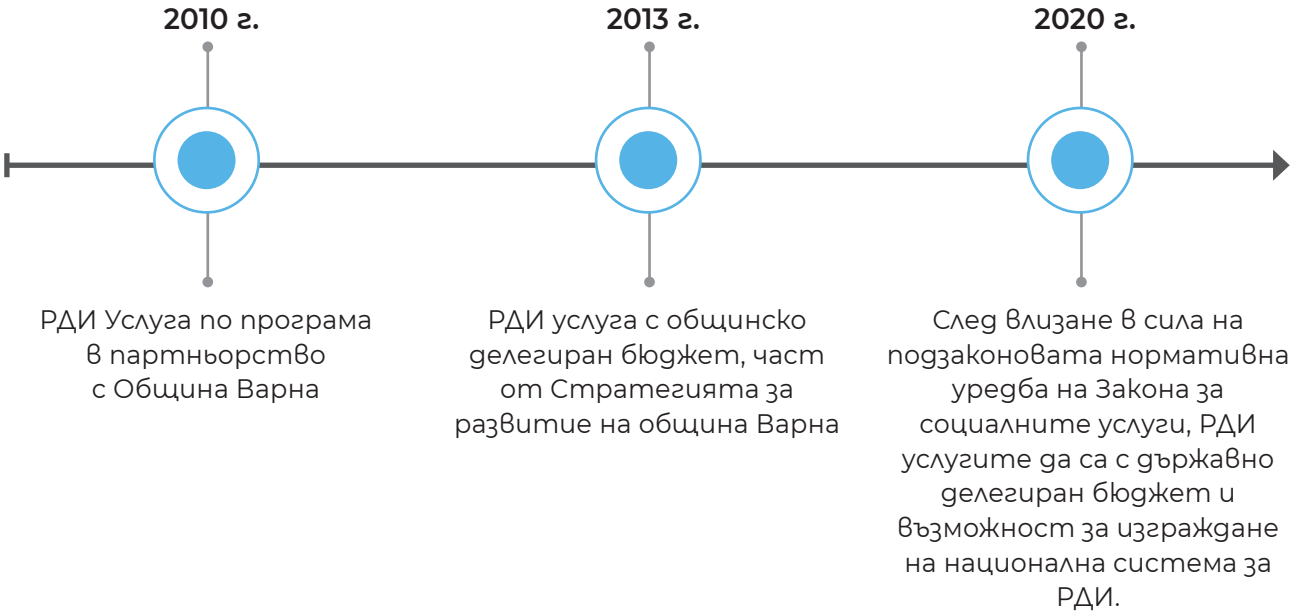

„Предложението на Карин дом за разкриване на услуга по ранна интервенция при децата бе мотивирано и аргументирано с опита на целия екип по Програмата. От друга страна предложението адресира основни приоритети на местната власт за развитие на здравния и социален сектор и въвежда интегриран подход на работа в тези два сектора в подкрепа детско развитие. Предложените услуги Община Варна припозна като иновативен и ефективен подход за подкрепа на децата в риск и техните родители в естествена семейна среда. Желанието на Община Варна да търси иновативни услуги, да е близо до нуждите на семействата и да бъде еталон в социалните услуги също оказа своето влияние. Ситуационният анализ към онзи момент – нарастващия процент на новородени недоносени деца, необхванати рискови процеси, нуждата от нови общностни услуги на фона на стартиралия процес по деинституализация също насочиха вниманието на Общинския съвет“.

д-р Лидия Маринова, председател на ПК „Социални дейности и жилищна политика“ към Община Варна, в интервю през 2013 г.

Какви са ползите за Община Варна от въвеждането на услугите по РДИ

От самото начало на програмата по Ранна интервенция през 2010 г. до 2019 г. са обхванати и подкрепени **897 деца, от които 558 деца по общинска делегирана дейност.** Доказателства за ефективността на програмата е фактът, че 52% от преминалите деца през нея, не се нуждаят от ползване на терапия, специализира-

ни услуги или ресурсно подпомагане в детското заведение. Ценен ориентир при оценка ефективността на услугите е с какви притеснения и нужди потребителите са влезли в програмата и проследяване прогреса при всяка група потребители.

Разпределение на децата по състояния въз основа на заявените притеснения от родителите при постъпване в Програмата

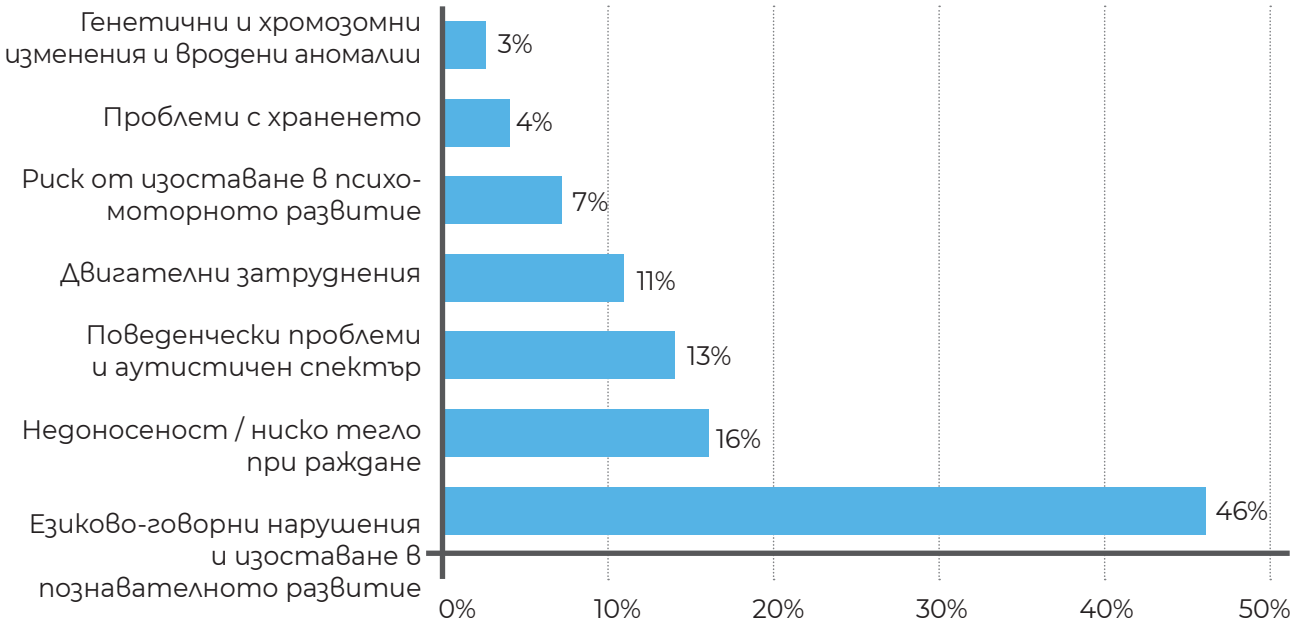

Изключително ценен индикатор за успеваемостта на програмата, както за доставчика на услугата, така и за местната власт, е обратната връзка от родителите, чиито деца са потребители на услугата.

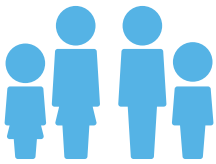

93% от родителите са удовлетворени от програмата

97% от родителите отбелязват напредък в развитието на детето

92% от родителите придобиват умения да работят самостоятелно с детето

Друга безспорна положителна оценка за Програма „Ранна интервенция“ на Фондация „Карин дом“, подкрепена от община Варна, **е включването ѝ в издание на УНИЦЕФ за добри практики, които подпомагат децата под 3 години да растат в сигурна и подкрепяща семейна среда.**

Представителите на местната власт могат да разглеждат **интервенцията в ранно детство при деца в риск и с увреждания като добра инвестиция**, която спестява разходите в следващите периоди от живота на детето както на семейството, така и на държавата.

Припознаването на услугите по РДИ от местната власт и включването им в стратегията за развитие на общината и годишните планове за развитие на социалните услуги на съответната община, са предпоставка в бъдеще всички деца да развият своя потенциал и да бъдат пълноценни граждани, с активно роля в местната общност.

Друга безспорна положителна оценка за Програма „Ранна интервенция" на Фондация „Карин дом", подкрепена от община Варна, е включването ѝ в издание на УНИЦЕФ за добри практики, които подпомагат децата под 3 години да растат в сигурна и подкрепяща семейна среда.

Представителите на местната власт могат да разглеждат интервенцията в ранно детство при деца в риск и с увреждания като добра инвестиция, която спестява разходите в следващите периоди от живота на детето както на семейството, така и на държавата.

Припознаването на услугите по РДИ от местната власт и включването им в стратегията за развитие на общината и годишните планове за развитие на социалните услуги на съответната община, са предпоставка в бъдеще всички деца да развият своя потенциал и да бъдат пълноценни граждани, с активно роля в местната общност.

Анализ, предхождащ откриването на услуги по ранна детска интервенция

Решението за разкриване и финансиране на нови социални услуги от общините се предхожда от **анализ на ситуацията в региона, оценка на потребностите на уязвимите групи и потенциалните доставчици, както и потенциала на общината да планира и разпределя ефективно финансов ресурс.**

Решението на Общински съвет – Варна през 2013 г. да включи РДИ услугите към общинско делегираните дейности се базира на следните основни моменти:

- **Направен ситуационен анализ и оценка на потребностите на рисковите групи на Област Варна** като част от процеса на стратегическо планиране на социални услуги на областно ниво[6];
- **Задълбочена обосновка на предложението за услуги за РДИ от страна на потенциалния доставчик;**

6. Този подход е възприет във връзка с промените в Закона за социалното подпомагане, приети от Народното събрание през януари 2010 г. и последващите изменения и допълнения в правилника за неговото прилагане, приети с Постановление на Министерски съвет.

- **Финансов анализ за определяне капацитета на новата общинско делегирана дейност.**

Ситуационен анализ при оценка на нуждите от социални услуги и тяхното планиране от страна на местна власт

Направеният ситуационен анализ към 2010 г[7] на фона на стартиращия процес по деинституционализация насочва вниманието на община Варна към предоставяните услуги за деца, начина им на доставяне и новите нужди. С критичен и реалистичен поглед са направени следните изводи, които предопределят бъдещата стратегия за развитие на общината и дизайна на социални услуги:

- Социалните услуги за деца са крайно ограничени в сравнение с услугите, предоставяни за възрастни;
- Делът на услугите в специализираните институции е по-голям от услугите в общността на фона на бавния процес по деинституционализация;
- Предоставяните социални услуги за деца в общността са съсредоточени основно в областния център;
- Предоставяните услуги са недостатъчни като брой, като разновидност и като капацитет и не удовлетворяват изведените потребности на всички идентифицирани целеви групи;
- Услугите по ранна интервенция и превенция на изоставянето на деца в институции са крайно недостатъчни – както на ниво родилен дом, така и в общността;
- Няма гарантиран набор от услуги по превенция, които да оказват подкрепа на родители и деца, да подпомагат отглеждането и възпитанието на децата, като училище за родители, училищна подкрепа, информиране на децата за техните права и отговорности, услуги за свободното време на деца;
- При така структурираните социални услуги липсват такива, които се предоставят на терен. Не са развити мобилните услуги. Слабо развит е и интегрираният подход в планиране и предоставяне на социалните услуги, както и междусекторното взаимодействие на социални, здравни и образователни услуги.

В резултат на направения анализ община Варна определя като едно от приоритетните направления за развитие: **превенцията на изоставянето и деинституционализация на грижите за деца, а като приоритетни целеви групи,** към които следва да се развиват и насочват социални услуги и мерки за социално включване са:

- семейства с деца в риск;

7. Из Резюме на ситуационен анализ на Община Варна за 2010 г., предоставен на екипа на Карин дом, като участник в работната група по изработване на стратегия за развитие на Община Варна. Фондация „Карин дом“ участва в направление „Деца с увреждания“

- деца в риск, включително необхванати, отпаднали и в риск от отпадане от училище;
- деца и лица с увреждания.

Като естествено продължение на анализа е обявяването на конкурс за възлагане управлението на услугите на доставчик и включването на услугите за ранна интервенция като част годишната социална програма.

Аргументирано предложение от страна на потенциалния доставчик

Предложението на Карин дом за въвеждане на услугите за РДИ, като част от социалната програма и стратегия на общината беше аргументирано с опита на екипа и чрез изведени ползи и доказателства за резултатите от проведената програма.

При оценка на потенциалния доставчик, представителите на местните власти следва да търсят ясни и конкретни отговори на следните въпроси:

Ключови въпроси за избор на доставчик на услуги за РДИ	Насоки за отговор, според възприетия модел за услуги за РДИ на Карин дом
Цели – общи и специфични, които могат да се постигнат в краткосрочен и дългосрочен план, от гледна точка развитие на социалните услуги, предлагани от общината	**Обща цел: Оказване на ранна подкрепа на семействата на деца с увреждания или с риск от забавяне в развитието на възраст от 0 до 4 г.** **Специфични цели:** · Заздравяване на връзката между родители и бебе посредством подкрепа за кърменето и изграждане разбиране относно нуждите и потенциалите на детето още на ниво родилен дом. Това влияе върху решението на семейството да не изостави детето си за отглеждане в институция; · Развиване на специфичен родителския капацитет за полагане на грижи и стимулиране развитието на деца със специални нужди в семейна среда. Този специфичен родителски капацитет води до устойчивост на постигнатите резултати относно развитието на детето и се намалява зависимостта на семейството от институционален тип грижа. **Цели в краткосрочен и дългосрочен план:** приобщаване на детето в общообразователната среда на

	детската градина, на училището, което да му създаде по-добри предпоставки за реализация на трудовия пазар и независим живот.
Оценка на ресурси, които са необходими за предоставянето на тази услуга от гледна точка на добри практики в тази област и ефективно обезпечаване	**Подробна оценка на ресурсите от гледна точка:** • Необходимо специфично оборудване, което подпомага двигателното, сензорно-моторно развитие на детето и неговото позициониране (когато е необходимо), също така и играчки, помощни материали и книги; • Транспортни средства и гориво за мобилни услуги по РДИ; • Капацитет на персонала за предоставяне на услугите и тяхното администриране; наличие на данни за квалификация и подготовка на екипа за тези дейности, ресурси за подготовка на екипа и новоназначените.
Въпроси, свързани с изпълнение на целите на практика	• основните дейности, чрез които ще се изпълняват целите; • времева скала; • как и къде ще се прилагат тези дейности; • описание на прилаганите методи; • информация относно всички ключови фактори, като например сътрудничество/партньорство включително с други доставчици по отношение на целевата група и др.; • описание на област/населено място, в което практиката е осъществена; • целеви потребители; • вход и изход от услугата; • методика на работа.
Доказателства за ефективността на услугата	Доказателства, базирани на научни изследвания и/или опита на организацията: • Влияние върху семейството на малкото дете със специални нужди и неговото развитие; • Доказателства за ползите от прилагания семейно-ориентиран подход; • Данни относно резултатите от услугата до този момент; • Ползи за местната общност: предотвратява се институционализацията на децата повишава се способността на семействата да се справят в житейски ситуации и се подобряват шансовете на детето по-нататък в живота; икономически и социални ползи, свързани с намаляване на ефекта от увреждащото състояние на детето, което води до по-малко разходи за ресурсно подпомагане на по-късен етап и по-големи шансове за реализация на трудовия пазар.

Специално внимание при оценката на потенциалния доставчик на услугата за ранна интервенция изискват човешките ресурси. Услугата изисква специалистите да имат отлични познания и опит относно спецификите на ранното детско развитие, различните състояния при децата, владеене на методи за стимулиране развитието на деца със специални нужди и подходи за подкрепа на семейството. Характерно за екипа, предоставящ услугата ранна интервенция, е че включва следните специалисти, преминали съответни надграждащи обучения – психолог, рехабилитатор, логопед, социален работник, медицинско лице (педиатър/медицинска сестра, консултант по кърмене).

При оценка на ресурсите и ползите, местната власт следва да има предвид, че услугата се предоставя предимно в естествената среда на детето – най-често неговия дом и се използват ресурсите на родителите, както на детето, така и на други родители в общността. Този мобилен характер на услугата освен че намалява разходите, свързани с поддръжка на сграда, позволява да се обхванат малки населени места, където семействата нямат възможност да пътуват или да ползват други услуги за своето дете.

При оценка капацитета на екипа, който предоставя следва да се отчита опита и квалификациите на екипа в използваните методи за работа в РДИ. Развитието на програма „Ранна интервенция" се подпомага в началото от обучители с опит в програми за ранно детско развитие и ранна интервенция в Канада и САЩ. Обученията надграждат квалификацията и опита на специалистите от Карин дом и постепенно се сформира мобилен екип предоставящ основната услуга – домашни посещения и допълнителен екип, зает в останалите услуги. Акцент в обученията на екипа е използвания подход е семейно-ориентирания подход. Неговата цел е да подпомогне и укрепи способностите на родителите да възпитат и повишат благосъстоянието и развитието на детето.

От експертен към семейно-ориентирани подход при подкрепа на децата с увреждания или в риск от изоставяне

Експертен подход	Семейно-ориентиран подход
Фокус: върху детето и неговите проблеми.	Фокус: върху семейството и неговите силни страни и ресурси.
Водеща роля на професионалистите/експертите.	Активно участие на семейството при определяне приоритетите и целите в развитието на детето и създаване на подкрепяща среда.
Терапия и въздействие, насочено към детето.	Интервенция, насочена към семейството - то само да полага грижи за своето дете.
Изолирани услуги, които трудно се координират с др. сектори, ангажирани в с детското здраве и детско развитие.	Изграждане на мрежа от услуги в общността, които работят в сътрудничество с др. сектори, ангажирани с детското здраве и развитие.

Оценка на необходимия финансов ресурс и финансови възможности на общината за въвеждане и развитие на РДИ услуги

Оценката на необходимия бюджет за предоставяне на услугите по РДИ, като и финансовите възможности към текущия момент и в перспектива са в основата на определяне на **капацитета на общинско делегирана дейност по РДИ.** Представителите на местната власт следва също да имат предвид и очакванията за финансиране от проекти по оперативни програми на ЕС, както и промени свързани с **преминаване на част от общинско делегирани дейности към държавно делегиран бюджет** и др. Водещ принцип за общините при определяне на бюджета за услуги по ранна интервенция е той **да осигурява гъвкавост в зависимост от нуждите и ресурсите на всеки локален район.**

Един възможен пример за финансово планиране е опитът на общинските власти във Варна при създаване на общински финансирани услуги по РДИ в града. Въз основа на консултации с Карин дом, общинската администрация изработва следния **бюджет за услуги по РДИ за 40 деца и техните семейства:**

Месечен бюджет за РДИ услуги,
като общинско делегирана дейност към Община Варна за 2013 г.

№	Вид разход	Общо за месец	Относителен дял
I.	**Възнаграждения**		
1.	Консултанти детско развитие – мобилна работа - рехабилитатор, логопед, психолог, социален работник	2 400,00	42%
2.	Консултации родители, род. групи – 1 психолог	480,00	8%
3.	Групова форма - игрова терапия – 1 педагог, 1 логопед	360,00	6%
4.	Консултации родилен дом – 1 психолог, 1 сертифициран консултант по кърмене	450,00	8%
5.	Транспорт – 1 шофьор	600,00	11%
6.	Счетоводител – 0,5 (половин бройка)	300,00	5%
7.	Технически секретар – 0,5 (половин бройка)	200,00	4%
II.	**Разходи за материали**		
1.	Материали – технически, играчки, литература и др.	150,00	3%
2.	Канцеларски материали, копиране и др.,	35,00	1%
3.	Транспорт – гориво, поддръжка	257,00	5%

III.	**Разходи за външни услуги**		0%
1.	Телефон, ток, вода, консумативи	208,00	4%
2.	Информационно обезпечаване	240,00	4%
	ОБЩ МЕСЕЧЕН БЮДЖЕТ	**5 680,00**	

*Разработеният бюджет показва сума в размер на **1 704 лв. на дете на година.***

Бюджетът се основава на изчисления от опита на управление на Програмата Ранна интервенция за деца на Карин дом. Той отразява само сумите, разрешени от общината за възнаграждение на специалисти. Т**ук не са предвидени допълнителни разходи за начално обучение, професионално развитие и супервизии, необходими за прилагането на тези услуги.** Това може да бъде една значителна сума, защото в България образователната система не предвижда целево обучение в ранна интервенция за деца. В програмите за висшето образование на специални педагози, логопеди и психолози, работата с деца на възраст 0 до 3 г. и техните семейства не е цел. Обучението, предоставяно от медицинските университети за кинезитерапевти и рехабилитатори включва обучение за работа с деца от 0 до 3 г., въпреки това, дипломираните студенти се нуждаят от допълнителни знания, умения и практически опит, за да бъдат компетентни в предоставянето на РДИ за деца със специални нужди в тази възрастова група. **Бюджетът също не покрива инфраструктурните разходи, необходими за изготвяне и поддържане на сградите, в които са предвидени някои от услугите по РДИ (например групите за игра родител-дете).** Тук е ключова ползата от партньорството с неправителствената организация, която прилага гъвкави подходи за дофинансиране на услугите чрез различни кампании и осигуряване на подкрепа от дарители и други програми за финансиране.

Към днешна дата услугите на Център „Ранна интервенция за предотвратяване изоставането на деца с увреждания“ към Карин дом е включен в Социалната програма на Община Варна за 2020 г. с капацитет 40 места със **стандарт 3 000 лв. на място** или с общ годишен план 120 000 лв.

За текущата година общината е осигурила необходимото **финансирана по дейност 589 („Други служби и дейност по социално осигуряване, подпомагане и заетост“, в тази група се планират и отчитат разходи за трапезарии и др. социални услуги).**

Поглед към очаквани промени, свързани с планиране и финансиране на социални услуги на местно ниво

Устойчивото планиране и създаване на нови услуги предполага да се имат предвид и очакваните нормативни промени в тази посока. Държавата потвърждава значението на социалната услуга „Ранна интервенция на увреждания“ като я дефинира в Закона за социалните услуги като специализирана подкрепа за деца с увреждания и деца в риск от забавяне в развитието до 7-годишна възраст и техните семейства, която включва ранно идентифициране на рисковете за детското здраве и развитие, прилагане на мерки за ранно въздействие с цел подобряване

на състоянието и развитието на децата и за изграждане на умения за тяхното отглеждане.

Законът за социалните услуги дава възможност услугите по ранна интервенция да се финансират от държавния бюджет, ако те са включени в Национална карта на социалните услуги, приета от Министерския съвет по предложение на Министъра на труда и социалната политика и на база на която общините ще планират своите социални услуги. Новият процес на планиране и създаване на социални услуги е планиран като гъвкав и отговарящ на нуждите на области, общини и в национален план като цяло. Предпоставка за това е заложеният инструмент – Националната карта на социалните услуги, която ще се разработва в следната последователност.

Фази при изработване на националната карта на социални услуги

Анализ на общините относно потребностите от социални услуги на общинско и областно ниво, които се финансират изцяло или частично от държавния бюджет

Предложения на общините в резултат на анализа по т. 1 за планирането на социалните услуги на общинско и областно ниво, които се финансират изцяло или частично от държавния бюджет

Предложение на Агенцията за социално подпомагане за Национална карта на база анализ на потребностите на национално ниво от социални услуги, които се финансират изцяло или частично от държавния бюджет и въз основа на анализите и предложенията на общините.

Законът за социалните услуги регламентира за общините по-голяма гъвкавост при управление на финансирането на услугите според нуждите на общността. **Общините ще могат да си сътрудничат и ще имат повече възможности за разкриване на нужните за хората услуги.** Този закон цели да подобри планирането на социални услуги съществено. Според чл. 42 дългосрочното планиране на финансирането на социалните услуги от държавния бюджет ще се осъществява въз основа на Националната карта на социалните услуги.

В закона е предвидено да се изработят стандарти за финансиране на **социалните услуги от държавния бюджет.** Всяка социална услуга, включена в Националната

карта на социалните услуги, се финансира от държавния бюджет по стандарт за делегирана от държавата дейност, който е предназначен за финансиране на разходи за нейното предоставяне и разходи за насочване от общината за ползване на услугата (чл. 45. ал.1). Стандартът за делегирана от държавата дейност за всяка социална услуга, която се финансира от държавния бюджет, се определя в зависимост от: вида на социалната услуга по чл. 15; начина на ползване на социалната услуга; средата за предоставяне на социалната услуга; групата потребители на социалната услуга; продължителността на предоставяне на социалната услуга; стандартите за качество на социалната услуга; изискванията за необходимите специалисти.

В закона се въвежда възможност за **междуобщинско сътрудничество при осигуряване на социални услуги.** В тази връзка, ако дадена община не разполага с необходимите ресурсите и капацитет да предоставя услуги по ранна интервенция, то тя може да осигурява тези услуги в партньорство с друга община. Законът регламентира сключване на споразумения между общини, които ще позволяват една община да предоставя услуги за жителите на друга община. Според закона е възможно и споразумение между общините за предоставяне на услуги на областно ниво.

Регламентирането на партньорства между общини при предоставянето на услуги, дава възможност услугите по ранна интервенция да достигнат дори и в най-малките населени места, подкрепяйки качествено и навреме нуждаещите се деца и техните семейства.

Особености на въведения модел на услуги по ранна детска интервенция в община Варна

Програмата Ранна интервенция се осъществява на територията на Община Варна в партньорство с Дирекция „Социално подпомагане“ – Отдел „Закрила на детето“ (ОЗД) – Варна, Община Варна, Родилните и неонатологичните отделения към Специализирана болница по акушерство и гинекология „Проф. Д-р Димитър Стаматов” – Варна, Многопрофилна болница за активно лечение „Св. Анна” – Варна и Сдружение „Цветно бъдеще“ (партньор в дейностите по подкрепа на кърмене).

Програмата Ранна интервенция за деца на Карин дом се предлага на доброволни начала за семействата и е без заплащане. Програмата позволява лесен достъп на родителите и децата. **Включването се предхожда от оценка на потребностите на семейството и скрининг на детето. Услугата е гъвкава и се адаптира към нуждите на семействата.**

Програма Ранна интервенция, предоставяна от Фондация „Карин дом“ включва следните услуги:

- **Домашни посещения от мобилен терапевтичен екип** – на място в дома на

семейството специалистът показва, обяснява, обучава семейството относно полагането на грижи за детето и развитието на неговите умения за справяне с ежедневни ситуации и дейности;

- **Посещения още на ниво родилен дом**;
- **Провеждане на родителски групи за взаимопомощ и подкрепа** – водени от психолог. В групите се предоставя емоционална подкрепа, информация по теми, свързани със състоянието и развитието на детето, обменя се опит;
- **Поддържане на неформална родителска мрежа** – възможност за приятелски срещи и обединяване около общи идеи и дейности в подкрепа на своите деца;
- **Индивидуални консултации на родители с психолог.** Целта на консултирането е:
  - Подобряване разбирането за конкретно поведение на детето, откриване на причините и варианти за справяне;
  - Подобряване разбирането на възрастово специфичните особености или прояви, свързани със здравословното и психично състоянието на детето и начини да се отговори на потребностите им;
  - Мотивиране на родителите за по-добро сътрудничество на терапевтичния процес;
  - Подпомагане на семейството в житейски кризи – оценка на потенциала, активиране на ресурсите за справяне;
  - Насоки и подкрепа за справяне с предизвикателствата в отглеждането, възпитанието, терапията на децата;
- **Ресурсна библиотека с литература и играчки** – От „Ресурсната библиотека“ на Карин дом родителите могат да заемат специализирана литература и играчки, които да са им в помощ при отглеждането на техните деца.
- **Групова форма: игрова терапия** – деца и родители. Групата е водена от специалист в подготвена среда – участват деца и техните родители. Групата за игра създава следните възможности родителите:
  - Подготвя децата за социалната среда, като развиват у тях нужните умения;
  - Децата имат възможност да играят и опознават света заедно със своите родители;
  - Обменят се информация, опит и идеи, създават се познанства и приятелства;
  - Дава възможност за социални контакти и придобиване на умения, които улесняват прехода на децата в детска градина
- **Подкрепа за кърмене** – предоставя се от сертифициран консултант по кърмене още на ниво родилен дом;
- **Информационни дейности** – популяризиране на услугата сред обществото чрез публикации, срещи, инициативи, разпространение на информационни материали;
- **Обучителни дейности** – както за родители, така и за екипа от специалисти по програмата. Ежегодно се провеждат надграждащи обучения с чуждестранни и български лектори по теми, свързани със спецификите на различни детски състояния и прилагането на услугите по ранна интервенция. Постоянен кон-

султант по Програма Ранна интервенция е Джудит Нюман, Директор и съосновател на Early Childhood CARES – програма за ранна интервенция и специално образование в ранното детство от Орегон, САЩ

Кои са целевите потребители

Като „Потребител“ на услугите се разглежда всяко дете и неговите родители/законови настойници, с които доставчикът на услуги по ранна детска интервенция сключва Договор за предоставяне на услуги. Това включва самозаявили се потребители, които пряко се договарят с доставчика, без да е наложително паралелно да заявяват тази своя нужда и пред ОЗД.

Социалната услуга по Ранна интервенция за предотвратяване изоставането на деца с увреждане се отнася за деца от 0 до 3 години, които имат увреждане или са в риск от развитие на увреждане, или имат друга специална нужда, която влияе на развитието им. Ранната интервенция обхваща периода от раждането и продължава през първите години. Изключително важно е тя да се инициира възможно най-рано.

Тя е ориентирана към следните целеви групи:

- Семейства с деца от 0 до 3 години, при които има риск от изоставане в развитието или увреждане, включително новородени деца с ниско тегло и/или преждевременно родени деца;
- Семейства с деца от 0 до 3 години, при които има изоставане в една или повече области на развитието (физическо, социално, емоционално и познавателно);
- Семейства с деца от 0 до 3 години с увреждане.

Вход и изход от услугата по РДИ

При определяне критериите за вход към услугата като отправна точка на местната власт могат да бъдат добрите практики, които препоръчват скрининг и две оценки на развитието, за да се обоснове необходимостта от включване и разработването на адекватна програма за подкрепа.

Ползването на общинско делегираната услугата към Център „Ранна интервенция за предотвратяване изоставянето на деца с увреждане“ на Карин дом е доброволно от страна на семействата. Включването на деца за ранна интервенция се осъществява при следване на следните стъпки:

- Родителите на детето сами заявяват своето желание за ползване на услугата Център „Ранна интервенция за предотвратяване изоставането на деца с увреждане“ пред доставчика на услугата;

- Специалистите правят специализирана оценка на потребностите на потребителя и график за предоставяне на услугата;
- Потребителят получава подкрепа по Програмата, след сключен договор с доставчика.

Критерии за допустимост за ползване на услугата Център „Ранна интервенция за предотвратяване изоставането на деца с увреждания“ са следните:

- Възраст на детето: 0-3 г.;
- Детето е в риск от изоставане в развитието си, недоносено или с ниско тегло при раждане;
- Изоставане на детето в някоя от областите на развитие – познавателна, двигателна, речева, социална, емоционална;
- Риск от изоставяне на дете и настаняване в институция;
- Местожителство – семейството да живее в рамките на Община Варна, където е възможно да се извършват регулярни домашни посещения.

Средният престой на потребител в програмата е около година, като визуално пътят на семейството и детето може да се представи по следния начин:

Пътна карта на семейството и родителите, ползващи общинско делегирана услуга по ранна интервенция на Карин дом

Първото домашно посещение се осъществява до 2 седмици след заявеното желание на потребителя на социалната услуга Ранна интервенция. Домашните визити имат опознавателен характер и целят обмен на информация и изграждане на доверителни взаимоотношения със семейството.

- Консултантът попълва социалната анкета и Декларацията за обработка на лични данни и Декларация за отказ/съгласие за снимане;
- предоставя Въпросник за детето и родителите с цел изготвяне на специализирана оценка на потребностите на потребителя. Тези въпросници се оставят в семейството и попълнената информация се обсъжда с консултанта при следващото домашно посещение;
- предоставя Въпросник по възраст и етапи като първоначален скрининг за развитието на детето, който се оставя в семейството за попълване от родителя, като се дава възможност той да опита дейностите от Въпросника с детето. Резултатите се обсъждат при следващото посещение.
- Родителят попълва молба за ползване на услугата и сключва договор с доставчика на услугата.
- Консултантът попълва Формуляра за домашна визита като оставя копие на семейството;
- по възможност се уговаря дата и време за следващото посещение или посочва времева рамка;
- оставя информационен пакет на родителите, който включва: брошури за другите дейности, които се предлагат в социалната услуга;
- изготвя социален доклад за потребностите на потребителя.

Честотата на услугите на следващите домашни посещения е индивидуализирана, за да се отговори на конкретния за всяко дете и семейство набор от умения и интереси, ресурси, приоритети и нужди, включително нуждата на семейството от напътствия във връзка с развитието на тяхното дете и дългосрочните им цели. Обичайната честота е 1-2 пъти месечно, а при нужда и повече.

Изходът от програмата е на база молба от родител за прекратяване ползването на услугата и изходяща оценка за развитието на детето.

Стандарти за работа

Стандартите за работа следва да бъдат заложени в методиката за предоставяне на услугите по РДИ на избрания доставчик. Потенциалните доставчиците на РДИ услуги, които залагат стандарти от доказано добри практики и методи и следват очакванията на местната власта за интегриран подход на работа в областта на ранната интервенция при децата, генерират предимство при избора на окончателен доставчик.

Основни принципи на работа по методиката на център „Ранна интервенция за предотвратяване изоставянето на деца с увреждания“ към Фондация „Карин дом“:

Подход, ориентиран към семейството

Услугите по ранна интервенция са ориентирани към укрепване на потенциала и ресурсите на семейството за стимулиране на развитието на малкото дете. В цялостния процес родителите и семейството, включително разширеното семейство са активна, водеща страна и равнопоставени партньори на професионалистите.

Интердисциплинарен подход

Ранната интервенция предполага участието на различни професионалисти, които работят в интердисциплинарен екип и координират усилията си за посрещане на комплексните нужди на детето и семейството, съгласно разработена индивидуална програма. При интердисциплинарния подход родителите и членовете на екипа с различни специалности работят заедно, излизайки извън границите на своята тясна специалност и традиционна професионална роля.

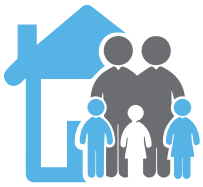

Мобилност и достъпност на услугите

Услугите по ранна интервенция са изнесени възможно най-близо до семействата и децата и се предоставят изключително в тяхната естествена среда. Мобилната работа е водеща и дава възможност за индивидуализиран подход към всяко дете и семейство, като се отчитат техните специфични потребности и ресурси.

Гъвкавост

Адаптиране на услугата в зависимост от индивидуалните потребности на децата и семействата.

Ключови партньори за успешни услуги по ранна детска интервенция

Особено важно за функциониране на услугите по РДИ на ниво община е **информираността на партньорите относно хода на развитието на услугите по ранна интервенция и наличието на разбиране и съдействие.**

Необходимостта от **междусекторно сътрудничество за качествени и навременни услуги по РДИ,** водещи и до успешно приобщаване на децата предполага да се познават всички ключови партньори от секторите, ангажирани с детското здраве, развитие и образование, както и представители на местна и държавна власт, които имат власт да взимат решения в тези области.

„Добрите резултатите на общинско-делегираната дейност по РДИ, нямаше да бъдат възможни без привличането и добро сътрудничество с

- Медицински университет – гр. Варна;
- ОПЛ- педиатри
- Педиатрични и неонатологични отделения в болниците
- Родилни отделения
- Общинска комисия по здравеопазване
- Общинска комисия по образование и мн. други.

Това, което ни помогна като община е, че изградихме много добра диалогична форма на сътрудничество между академичната общност – НПО сектора – местната и държавна власт."

Ценен инструмент за привличането на родилните и неонатологични отделения в партньорството са консултантите по кърмене – акушерки, които преминаха обучения и допълнително подпомогнаха отделенията в подобряване подкрепата за кърмене. Предвид високия дял на изоставените бебета в институции още на ниво родилен дом, изграждането на тези партньорства са изключително ценни за постигането на добра съгласуваност на действията между Отдел за закрила на детето, медицински лица в родилен дом и специалисти от Програма „Ранна интервенция".

д-р Лидия Маринова, председател на ПК „Социални дейности и жилищна политика" към Община Варна, в интервю през 2013 г.

Общината, която има желание да развива РДИ услуги, следва да **запознава регулярно своите ключовите партньори с резултатите от услугите, както и какви са новите предизвикателства.** Търсенето на ефективни и устойчиви решения за новите предизвикателства и неблагоприятни тенденции предполага **включването на всички заинтересовани страни и партньори в ранната детска интервенция.** Общината, заедно с основния доставчик на услугата, следва да работят заедно за популяризиране на РДИ услугите с цел мотивиране на семействата да се включват от възможно най-ранен период и обхващане на нуждаещи се семейства, които не ползват други услуги за децата си. Ценен ресурс тук са ключовите партньори и техните комуникационни канали, както и доверието и авторитета, с който те се ползват сред местна общност.

Мониторинг и оценка на ефективността на общинско делегирани услуги за РДИ

Разбирането на термина ефективност и измерване в социалния сектор има определени специфики, които следва да се имат предвид от местната власт. При проследяване ефективността на услугите по РДИ като общинско делегирана дейност, Община Варна е водена от следните разбирания:

- Ефективността на социалните услуги, включително и РДИ услуги, се отнасят до ефекта, който конкретната услуга оказва върху потребителя, включването му в обществото и подобряване качеството на живот. **Търси се положително развитие по отношение на нивото на социално включване и независимост на уязвимите хора/деца в резултат на подкрепата от социалните услуги.** Ефективността може да бъде обвързана и със степента на социална сигурност, която се предоставя от услугата в общността. Оценката на ефективността на социалните услуги не може да се сравнява с тази на производствените и др. бизнес процеси. Ако в рамките на производствените системи ефективността се определя като извършване на работа или действия с най-малко разход на ресурси, то при социалната работа крайният резултат от действията се измерва чрез постигнатото благосъстояние на клиента в дългосрочен план (Pusa, Piirainen & Kettunen 2004).

- Регулярната оценка на ефективността на РДИ услугите е отправна точка за подобряване качеството услугите, начина на изпълнение и финансиране.
- Ефективността на социалните услуги предполага съответствие на получените резултати на вложените ресурси. Наличието на такова съответствие се обвързва с получения положителен резултат, който може да включи елементи като относително висока степен на социално включване, преодоляна социална изолация, формирани индивидуални умения и навици за водене на самостоятелен начин на живот. Ефективността до голяма степен има и субективен елемент, например – променена нагласа, мотивация, активизация на житейските сили.
- От друга страна съпоставката на изразходваните държавни/общински средства и резултатността на социалните услуги, дава информация за ефикасността на социалните услуги на годишна база, месечна база и на ниво потребител.

На практика **проследяването на ефективността на РДИ услугите в Община Варна е системен процес на оценка на месечна и годишна база.** Този процес е регламентиран в случая между Община Варна и доставчика Фондация „Карин дом".

Ежемесечно доставчикът изпраща технически и финансов отчет за социална услуга Център „Ранна интервенция за предотвратяване изоставянето на деца с увреждане" към Фондация „Карин дом" към Дирекция „Социални дейности" в Община Варна. От друга страна, избраният доставчик на РДИ услуги в своята методика на работа следва да заложи Контрол и наблюдение върху качеството на социалната услуга. Последното е гаранция за общината, че изпълнителят е ангажиран с проследяване на качеството на предоставяните услуги и може навреме да отреагира при констатиран проблем.

Например по методика Центърът „Ранна интервенция за предотвратяване изоставянето на деца с увреждане" към Фондация „Карин дом" залага следните форми на контрол:

- Вътрешен – осъществява се от ръководител на екипа и директор на център, при който се спазват изискванията, предвидени в Наредбата за критерии и стандарти за социални услуги за деца в общността;
- Външен – от страна на Дирекция „Социални дейности" в Община Варна и съответното специализирано звено;
- Специализиран - от страна на външни специалисти с цел избягване на субективизъм при вътрешния контрол.

По методика е предвидена и система за наблюдение и повишаване на качеството, която включва периодично наблюдение от специализирано звено в общината. Ръководството осигурява повишаването на качеството чрез планиране на вътрешни квалификации на консултантите от РДИ екипа. В началото на всяка годината на база атестация на екипа и заявени нужди за обучения се прави годишна програма за повишават квалификацията на екипа чрез участие в курсове, семинари и обучения от български и чужди специалисти.

Като друга добра практика на Община Варна в посока изграждане на ползотворни и взаимоотношения с доставчиците на социални услуги и провеждане на изнесени комисии в центровете и провеждане общински комисии с представители на НПО сектора.

Кои са основните предизвикателства, които една община може да срещне при създаване и развитие на РДИ услугите

- Убеждаването на Общинския съвет за заделяне на финанси за РДИ като общинско делегирана дейност;
- Осигуряването на добра комуникация между отделните ресори в Община Варна, които имат отношение към РДИ;
- Подобряване комуникацията с родилните и педиатрични отделения, детски ясли и градини в региона за навременно насочване към услугите по ранна интервенция, както и отваряне на вратите за консултантите по РДИ;
- Убеждаване на държавата на включи РДИ в каталога със социални услуги;
- Продължава процесът на убеждаване на държавна и местна власт в необходимостта да се отделят средства за обучения - въвеждащи и надграждащи на екипите по Ранна интервенция;
- Пренасяне на изградения местен модел на сътрудничество между Здравеопазване, Социални дейности и Образование в посока предоставяне на навременни услуги по Ранна интервенция на национално ниво."

Препоръки към общините, решили да развиват услугите по РДИ

Основните препоръки включват следното:

- Планиране на РДИ услугите на база актуална информация за нуждите на местното население от тези услуги. В тази връзка всяка община следа да планира регулярното събиране на информация в единен информационен регистър с данни за новородени недоносени деца, новородени деца с увреждания, както и информация за малки деца (от 0 до 3 г.) в риск поради др. икономически и социални причини, бр. изоставени деца до 3 г. Съпоставка на информация от подобен регистър, с ежемесечно и годишно подавани данни за броя на потребителите преминали през РДИ услугите, може да бъде отправна точка за актуализиране на одобрения капацитет от общината, развитие на услугите и планиране на адекватно финансиране;
- Капацитетът на услугите следва да е съобразен с нуждите на местното население, да е лесно достъпна, но с ясни и конкретни критерии за включване на база оценка на нуждите на потребителя – детето и семейството;
- Общината в партньорства не само с доставчика на РДИ услуги, но и всички заинтересовани страни следва да полагат усилия за преодоляване на нагласите както на родители, така и на специалисти да се „изчаква детето да израсте забавянето в развитието“, за да се осигури навременна намеса;
- Изграждане на мрежа от педиатри, общопрактикуващи лекари, родилни болници и неонатологични отделения, детски ясли и детски градини, Отдел за закрила на детето, звено „Майка и бебе“ и други услуги в общността, ангажирани с малки деца и семейства, с цел насочвания към програмите по ранна интервенция. Важно е източниците на насочване да бъдат проследявани, за да може да се планира откриването и обхващането на децата, които се нуждаят от услуги по РДИ;
- Общините следва да имат активна роля при въвеждането и използване на универсален скрининг за детското развитие, за да могат отрано по единна методика да бъдат идентифицирани деца в риск или със затруднения в развитието и да бъдат насочени за по-нататъшна оценка. Резултатите от този универсален скрининг могат да се обобщават на ниво община и държава, за да се проследяват тенденциите в нуждите, кои са приоритетните групи, които се нуждаят от подкрепа и в каква посока;
- Общините следва да стимулират сътрудничество между социалните и академични среди с фокус РДИ, с цел влизането на РДИ в университетски програми под формата на следдипломна квалификация или магистърска степен за подготовка на специалисти по ранна детска интервенция;
- Развитие на капацитета както на контролния екип от страна на общината, така и на доставчиците на РДИ, както и всички други ключови участници от секторите Здравеопазване и Образование чрез проекти за професионално въвеждащо, надграждащо обучение и супервизии за специалистите по РДИ и други специалисти, работещи в трансдисциплинарни екипи;

- Изграждане на компетенции у експертите, които изпълняват контролни функции, да контролират качеството на услугите по РДИ не само чрез проверка на документацията, но и чрез директната работа с деца и семейства;
- Усилия от страна общините в посока осигуряване на обучение за медицинския персонал, по-специално на акушерките, за придобиване на повече умения и опит за подкрепа на успешното кърмене.

Не на последно място, всяка община, въвела РДИ услугите, следва да представя редовно ползите от тази общинска дейност, за да поддържа доверието на местна общност, както и да промени нагласите на общността **спрямо уязвимите деца,** както и техните представи за подкрепа и навременна намеса.

Използвана литература

1. Guralnick, M. J. (2005a). „Early Intervention for Children with Intellectual Disabilities: Current Knowledge and Future Prospects“. Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities, 18, 313-324.
2. Guralnick, M. J. (2008). „International perspectives on early intervention: A search for common ground“. Journal of Early Intervention, 30, 90-101.
3. Guralnick, M. J. (2011). „Why Early Intervention Works: A Systems Perspective“. Infants and Young Children, 24 (1), 6-28.
4. Hodes, M. (2007). „Early intervention in Vietnam“. Down Syndrome Research and Practice, Vol. 12 (1), p.38-41.
5. Jones, L. (2009). Making Hope a Reality: Early Intervention for Infants and Toddlers with Disabilities. ZERO TO THREE Policy Center, National Center for Infants, Toddlers and Families. Washington, USA
6. Nelson, C.A., Zeanah, C., & Fox, N.A. (2007). „The effects of early deprivation on brainbehavioral development“. Adolescent Psychopathology and the Developing Brain: Integrating Brain and Prevention Science. Oxford University Press, USA

НАЦИОНАЛНА МРЕЖА ЗА ДЕЦАТА

ВАРНА

Карин дом

За Фондация „Карин дом“

Карин дом е неправителствена организация, основана през 1996 г. от потомствения дипломат и филантроп Иван Станчов. Това е един от първите центрове в страната, който предоставя услуги за деца със специални нужди по съвсем различен модел. Карин дом е една сбъдната мечта, както на своя основател, така и на родители, деца и специалисти, които през годините са обединили усилията си в името на децата. Карин дом предоставя не само терапия, но и среда за развитие, обучение, емоционално израстване на децата, а в основата на всички услуги е семейно-ориентираният подход. Организацията работи за промяна на политиките за децата на местно и национално ниво, член е на престижни национални и международни организации.

Повече за дейностите, услугите и ресурси можете да намерите на
www.karindom.org.

ISBN 978-619-91399-3-6

www.nmd.bg
www.karindom.org